

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНИЙ
БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАКРОЕКОНОМІКА

**Методичні вказівки
до проведення семінарських занять**

**студентам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
економічних спеціальностей**

**ХАРКІВ
2022**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні вказівки
до проведення семінарських занять

студентам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
економічних спеціальностей

Затверджено
рішенням Навчально-
методичної комісії ФЕВФ ДБТУ
Протокол №3 від 22.02.2022 р.

ХАРКІВ
2022

Схвалено
на засіданні кафедри глобальної економіки
Протокол №7 від 15.02.2022 р.

Рецензенти:

Шкодін І.В., д.е.н, професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії, Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна

Максименко Я.А., к.е.н., професор кафедри загальної економічної теорії, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»;

Ш 55 Макроекономіка: методичні вказівки до проведення семінарських занять студентам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання економічних спеціальностей / ДБТУ; уклад. Шибаєва Н.В., Бабан Т.О. – Харків: [б.в.], 2022. – 65 с.

Методичні вказівки з дисципліни «Макроекономіка» розроблено відповідно до навчальної програми. Видання включає перелік тем та основні питання, які мають бути розглянуті на семінарських заняттях, економічні категорії, розуміння яких є ключовим для вивчення відповідних тем, запитання для контролю засвоєння студентами матеріалу, тестові та практичні завдання, рекомендована література.

Видання призначене для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форм навчання економічних спеціальностей.

УДК 330.101.54

Відповідальний за випуск:

© Шибаєва Н.В., Бабан Т.О., 2022
© ДБТУ, 2022

ВСТУП

Макроекономіка є фундаментальною навчальною дисципліною, яка сприяє формуванню наукового світогляду майбутніх фахівців щодо сутності та тенденцій розвитку економічних систем ринкового типу на рівні країни та є підґрунтям подальшого вивчення інших економічних дисциплін. Макроекономічні питання такі як економічне зростання, відтворення суспільного продукту, грошові теорії досліджувалися у працях представників класичної політекономії, марксизму, але це були окремі питання, а не цілісна концепція функціонування економіки. Виокремлення макроекономіки у самостійний розділ економічної теорії відбулося у 30-х рр. XX ст. завдяки працям Дж. М. Кейнса.

В Україні інтерес до макроекономіки виник у зв'язку з трансформаційними процесами, спрямованими на розбудову змішаної економіки, заснованої на ринкових принципах. Трансформаційні процеси актуалізували макроекономічні проблеми, які мають відношення до життя практично кожної людини.

Особливість макроекономіки, як науки та навчальної дисципліни – яскраво виражена концептуальність: жоден з розділів економічної науки не містить такого розмаїття наукових поглядів на одні й ті ж проблеми, що пояснюється специфікою предмета макроекономіки.

Мета навчальної дисципліни «Макроекономіка» – розкриття механізму функціонування національної економіки на основі макроекономічних теорій, концепцій, моделей, обґрунтованих світовою та вітчизняною наукою та апробованих економічною практикою; формування систематизованих знань у майбутніх фахівців щодо закономірностей функціонування національної економіки.

Завданнями дисципліни є: забезпечення засвоєння студентами знань щодо загальних закономірностей економічної діяльності на макрорівні; надання знань про базові положення сучасної макроекономічної теорії; навчання студентів володінню інструментарієм макроекономічного аналізу; наукове обґрунтування доцільності та можливих наслідків економічної політики держави; розкриття механізму досягнення

макроекономічної рівноваги; підготовка до вивчення дисциплін, що базуються на макроекономічній теорії.

Предметом макроекономіки є поведінка національної економіки як єдиного цілого з точки зору забезпечення умов стійкого економічного зростання, повної зайнятості ресурсів, мінімізації рівня інфляції.

У навчальній дисципліні «Макроекономіка» досліджуються закони, які керують виробництвом, розподілом, обміном і споживанням благ на рівні економіки країни та конкретизується не в пошуках шляхів збагачення окремих індивідів, збільшенні доходів окремих підприємств, а в дослідженні шляхів забезпечення економічного зростання країни, стабільного рівня цін, повної зайнятості ресурсів.

Вивчення навчальної дисципліни «Макроекономіка» забезпечує формування таких **компетентностей**: здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей; вміння аналізувати і змістовно інтерпретувати результати наукових досліджень; здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

Тематичний план семінарських занять

№	Тема заняття
	Модуль 1. Основні макроекономічні проблеми
1	Макроекономіка як наука
2	Макроекономічні показники в системі національних рахунків
3	Макроекономічна нестабільність
4	Сукупний попит та сукупна пропозиція
5	Споживання, заощадження та інвестиції
6	Сукупні видатки і ВВП
	Модуль 2. Макроекономічне регулювання
7	Держава в системі макроекономічного регулювання
8	Фіскальна політика
9	Грошовий ринок та монетарна політика
10	Механізм зовнішньоекономічної діяльності
11	Ринок праці та соціальна політика
12	Економічне зростання

Модуль 1. Основні макроекономічні проблеми

ТЕМА 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Мета заняття – сформувати уявлення про предмет навчальної дисципліни «Макроекономіка» та її значення для з'ясування закономірностей функціонування економіки, заснованої на ринкових принципах.

План семінарського заняття

1. Предмет макроекономіки. Місце макроекономіки в системі економічних наук.
2. Методи дослідження предмета макроекономіки.
3. Макроекономічні змінні та моделі. Модель макроекономічного кругообігу.
4. Макроекономіка та економічна політика. Практичне значення макроекономіки.

Ключові категорії: економічне зростання, зайнятість ресурсів, екзогенні та ендогенні змінні, змінні запасу, змінні потоку, макроекономічне моделювання, економічна політика.

Контрольні запитання

1. Що є предметом дослідження макроекономіки?
2. Яке місце посідає макроекономіка в системі економічних наук?
3. У чому полягає зв'язок мікро- та макроекономіки?
4. Який метод дослідження є найбільш розповсюдженим у макроекономіці?
5. Проаналізуйте модель кругових потоків. Зробіть висновки з цієї моделі для закритої та відкритої економіки.
6. Наведіть приклади взаємозв'язку макроекономіки та економічної політики.

Тестові завдання для перевірки знань

1.1. Мета вивчення макроекономіки полягає у:

- а) розумінні механізму функціонування національної економіки;
- б) поясненні поведінки фірми-монополіста;
- в) формулюванні теорії споживчого вибору;
- г) аналізі типів ринкових структур.

1.2. Макроекономіка пояснює як:

- а) використовують свої доходи окремі домогосподарства;
- б) сектори економіки взаємодіють між собою;
- в) держава за допомогою бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики може вплинути на економічну ситуацію;
- г) правильні відповіді б), в).

1.3. У довгостроковому періоді обсяг виробництва залежить від таких факторів, як:

- а) кількість населення і НТП;
- б) рівень прожиткового мінімуму та мінімальна заробітна плата;
- в) рівень цін і темпи інфляції;
- г) динаміка експорту та імпорту.

1.4. Три основних макроекономічних показника – це:

- а) темп зростання реального ВВП, темп інфляції, рівень безробіття;
- б) реальна процентна ставка, пропозиція грошей, попит на гроші;
- в) номінальний ВВП, рівень інвестиційних витрат, ціни на ресурси;
- г) рівень оподаткування, рівень державних витрат, стан державного бюджету.

1.5. Макроекономіка використовує у своєму аналізі:

- а) агреговані величини;
- б) величини, що характеризують діяльність окремої фірми;
- в) величини, що характеризують рівень життя окремого домогосподарства;
- г) показники діяльності фірм-монополістів.

1.6. Макроекономічні моделі – це:

а) формалізовані (логічно, графічно, алгебраїчно) описи економічних явищ і процесів з метою виявлення функціональних взаємозв'язків між ними;

б) можливість оптимізувати сполучення інструментів бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики держави по керуванню циклічними коливаннями економіки;

в) ідеальні стани економічних систем;

г) варіанти а); б).

1.7. Які з перерахованих макроекономічних змінних належать до категорії «запас»:

а) доходи домогосподарств;

б) кількість безробітних;

в) обсяг інвестицій;

г) дефіцит державного бюджету.

1.8. Все, перераховане нижче, належить до категорії «потік», за виключенням:

а) державного боргу;

б) дефіциту державного бюджету;

в) кількості працівників, які втратили роботу за місяць;

г) валових інвестицій.

1.9. Що з перерахованого нижче не належить до «ін'єкцій»?

а) податкові платежі;

б) інвестиції;

в) державні витрати;

г) експорт.

1.10. Практичне значення макроекономіки полягає в тому, що:

а) макроекономіка є основою для розроблення економічної політики держави;

б) знання макроекономіки дає можливість формувати економічну стратегію підприємств у конкретних макроекономічних умовах;

в) знання макроекономіки допомагає індивідам оцінювати й аналізувати економічні процеси, що відбуваються в країні;

г) всі відповіді вірні.

Задача 1.1

Використовуючи дані, наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Дохід	Споживання	Точки
0	50	А
100	100	В
200	150	С
300	200	Д
400	250	Е

Побудуйте графічну модель залежності обсягів споживання від розміру доходу (виходячи з тези, що споживання збільшується із збільшенням доходу), дохід відображається по осі абсцис, споживання – по осі ординат.

Використовуючи лінійне рівняння $y=c+bx$, де y – залежна змінна; x – незалежна змінна, побудуйте аналітичну модель.

Задача 1.2

Дохід родини склав у 2018 р. 200 тис грн., він включає дохід від праці, а також дохід від надання послуг капіталу, зокрема від банківських рахунків та акцій, що перебувають у власності членів родини. Якщо споживання родини протягом 2018 р. становить 189 тис грн і залишок використовується як заощадження, як зміниться сума багатства даної родини на кінець 2018 р.?

Задача 1.3

Запас капіталу в економіці на кінець 2017 р. становив 745 млрд грн. од. У 2018 р. обсяг валових інвестицій склав 120 млрд грн. од., амортизація оцінювалася у 80 млрд грн. од. Чому дорівнював запас капіталу в економіці на кінець 2018 р.?

ТЕМА 2. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ (СНР)

Мета заняття – сформулювати уявлення про основні категорії та принципи побудови СНР, основні макроекономічні показники і методи їх обчислення.

План семінарського заняття

1. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва.
2. Основні макроекономічні показники. Методи обчислення ВВП.
3. Основні макроекономічні тотожності.
4. Номінальний та реальний ВВП. Індекси цін.

Ключові категорії: СНР, інституційна одиниця, інституційні сектори економіки, ВВП, ВНД, ЧВП, НД, номінальний ВВП, реальний ВВП, індекс Ласпейреса, індекс Пааше.

Контрольні запитання

1. Які функції виконує СНР?
2. Назвіть та охарактеризуйте основний показник СНР.
3. У чому полягають відмінності методів розрахунку ВВП?
4. Назвіть основні макроекономічні тотожності.
5. У яких цінах розраховується номінальний ВВП, у яких реальний ВВП?
6. Які індекси цін використовуються у макроекономічному аналізі?

Тестові завдання для перевірки знань

2.1. СНР – це:

- а) комплексна, послідовна, узгоджена система оцінки економічних операцій і показників, які застосовуються для опису та аналізу макроекономічних процесів;
- б) різниця між вартістю продукції, виробленою фірмою, і сумою, сплаченою іншим фірмам за придбану сировину, матеріали;
- в) засіб відображення розвитку економіки виключно на стадії споживання;

г) вартість кінцевих товарів і послуг, вироблених резидентами даної країни за певний період (у цінах кінцевого покупця).

2.2. Ринкова вартість товарів і послуг, вироблених на території даної країни за певний період – це:

- а) ВВП;
- б) ЧВП;
- в) національне багатство;
- г) ВНП.

2.3. Який з видів доходів враховуються при розрахунку ВВП 2019 р.?

- а) заробітна плата медичної сестри, отримана у 2019 р.;
- б) дохід, отриманий від продажу б/в велосипеда;
- в) купівля замиського будинку, побудованого у 2002 р.;
- г) купівля облігації державної позики у 2019 р.;
- д) грошовий переказ від родичів у 2019 р.

2.4. Все, перераховане нижче у системі національних рахунків, є інвестиціями, за виключенням:

- а) будівництва нових виробничих приміщень фірмою;
- б) купівлі акцій і облігацій на фондовій біржі;
- в) купівля нового будинку сім'єю;
- г) збільшення запасів товарів у фірми.

2.5. Якщо фірми почнуть всі свої прибутки виплачувати акціонерам у формі дивідендів, то у системі національних рахунків зросте показник:

- а) ВВП;
- б) чистих інвестицій;
- в) амортизації;
- г) особистого доходу.

2.6. Якщо державні заощадження (S_g) > 0, то має місце:

- а) бюджетний надлишок;
- б) дефіцит бюджету (BD);
- в) збалансований бюджет;
- г) відтік капіталу.

2.7. Номінальний ВВП визначається у цінах:

- а) попереднього року;
- б) поточного року;
- в) наступного року;

г) базового року.

2.8. В умовах інфляції:

- а) номінальний ВВП зростає з тим же темпом, що і реальний;
- б) номінальний ВВП зростає швидше реального;
- в) реальний ВВП зростає швидше номінального;
- г) нічого конкретного сказати не можна.

2.9. Якщо ціни на нафту, що імпортується, знизяться, то:

- а) дефлятор ВВП та ІСЦ, ймовірно, знизяться в однаковій мірі;
- б) дефлятор ВВП, ймовірно, знизиться сильніше, ніж ІСЦ;
- в) ІСЦ, ймовірно, зменшиться сильніше, ніж дефлятор ВВП;
- г) дефлятор ВВП та ІСЦ не зміняться.

2.10. Індекс споживчих цін розраховується за типом індексу:

- а) Ласпейреса;
- б) Пааше;
- в) Фішера;
- г) людського розвитку.

Задача 2.1

Таблиця 2.1

Стадії процесу виробництва	Дохід від реалізації	Вартість проміжного продукту	Додана вартість
сировина	10		
пряжа	18		
вовняна тканина	36		
вовняне пальто	44		

- а) заповнити таблицю;
- б) що являє собою подвійний рахунок?
- в) що таке проміжна та кінцева продукція?

Задача 2.2

Економіка представлена наступними даними (млн гр. од.):

ВВП – 4800; валові інвестиції – 800; чисті інвестиції – 300; споживчі витрати – 3000; державні закупівлі товарів – 960; непрямі податки – 30. Розрахувати ЧВП, чистий експорт, національний дохід.

Задача 2.3

Наступні показники характеризують стан економіки у минулому році (у млн гр. од.):

Споживчі витрати – 245; трансфертні платежі – 12; амортизація – 27; орендна плата – 14; доход від власності – 31; чисті інвестиції – 33; непрямі податки на бізнес – 18,0; особисті прибуткові податки – 26; чистий експорт – 3; нерозподілений прибуток корпорацій – 21; прибуток корпорацій – 56; податки на прибуток корпорацій – 1,4; внески на соціальне страхування – 20; відсотки – 13; дивіденди – 16; зарплата найманих працівників – 221; особисті заощадження – 16; державні закупівлі товарів і послуг – 72.

Розрахувати ВВП за видатками, за доходами, ЧВП, НД, особистий доход у розпорядженні.

Задача 2.4

Економіка представлена наступними даними (у млн гр. од.): споживчі витрати – 2000; інвестиції – 600; державні витрати – 700; державні трансферти – 100; виплати відсотків по державному боргу – 80; податки – 680.

Розрахувати: приватні заощадження; державні заощадження; вартість державних облігацій і додаткової кількості грошей, емітованих для покриття дефіциту державного бюджету, якщо дефіцит на 30% фінансується за рахунок випуску цінних паперів.

Задача 2.5

Інвестиції дорівнюють 200 гр. од., бюджетний надлишок дорівнює 10 гр. од., експорт склав 165 гр. од., імпорт – 85 гр. од.

Чому дорівнюють приватні заощадження?

Задача 2.6

Родина купує новий будинок за 150000 гр. од. і позичає ці гроші у банку. Родина виплачує 15000 гр. од. як відсотки впродовж першого року. Оренда цього будинку обійшлася б у 500 гр. од. на місяць. Як ці угоди будуть відображені у системі національних рахунків за рік?

Задача 2.7

ВВП (у млн. гр. од.) складає 5465, споживання – 3657, інвестиції – 741, державні закупівлі – 1098.

Чому буде дорівнювати чистий експорт? Якщо сумарна величина споживання, інвестицій і державних закупівель дорівнює 5496, а експорт складає 673, то чому дорівнює імпорт?

Задача 2.8

В країні із закритою економікою споживаються тільки два продукти: яблука й апельсини. Ціна яблук у 2002 р. була 0,5 гр. од., а у 2012 р. – 1 гр. од. Ціна апельсинів у 2002 р. була 1 гр. од., а у 2012 р. – 0,5 гр. од. Якщо у 2002 р. було придбано 10 яблук і 5 апельсинів, а у 2012 р. – 5 яблук і 10 апельсинів, то чому дорівнює індекс споживчих цін для 2012 р. (2002 р. є базовим)?

Задача 2.9

Припустимо, що у країні із закритою економікою споживаються тільки два продукти: автомобілі і хліб. Ціна автомобіля у 2000 р. становила 50000 гр. од., а у 2015 р. – 60000 гр. од.; ціна хлібу у 2000 р. становила 10 гр. од. у 2015 р. – 20 гр. од. Якщо у 2000 р. було придбано 100 автомобілів і 500000 буханок хліба, а у 2015 р. – 120 автомобілів і 400000 буханок хліба, то чому дорівнює індекс споживчих цін, дефлятор ВВП, індекс Фішера 2015 р. (якщо прийняти 2000 р. за базовий)?

Задача 2.10

В економіці виробництво і споживання представлено товарами, дані про кількість і ціни яких містяться у таблиці 2.1:

Таблиця 2. 1

Роки	2015		2018	
	ціна	кількість	ціна	кількість
хліб	10	100	12	80
куртки	32	60	30	70
планшети	12000	4	8000	6

Розрахувати індекс Ласпейреса, індекс Пааше, індекс Фішера (базисний – 2015 р).

Задача 2.11

Існують наступні дані про динаміку рівня цін:

Роки	Індекс споживчих цін
2011	300
2012	340
2013	362
2014	362

У якому році рівень інфляції був найвищим?

Задача 2.12

Заповнити таблицю 2.2, використовуючи дані Державної служби статистики України.

Таблиця 2.2

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.
Номінальний ВВП, млн грн				
Індекс цін, %				
Реальний ВВП, млн грн				
*Темп зростання номінального ВВП, %				
*Темп зростання реального ВВП, %				
**Темп приросту номінального ВВП, %				
**Темп приросту реального ВВП, %				

*Темп зростання розраховується як: показник поточного року / показник (попереднього) базисного року;

**Темп приросту показника розраховується як: (показник поточного року - показник (попереднього) базисного року / показник базисного року) $\times 100\%$.

Задача 2.13

У 2005 р. сукупне виробництво в економіці складалося з трьох видів товарів X, Y, Z, які виготовлялися у таких обсягах: X = 4; Y = 1; Z = 3. Ціни товарів були такі: X = 3 гр. од.; Y = 12 гр. од.; Z = 5 гр. од. У 2015 р. ціни на ці товари були X = 5 гр. од.; Y = 10 гр. од. ; Z = 10 гр. од.

Визначити індекс-дефлятор ВВП для 1995 р., використовуючи 2015 р. у якості базового.

ТЕМА 3. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

Мета заняття – сформулювати уявлення про сутність та структуру економічного циклу, динаміку основних макроекономічних показників в залежності від фази економічного циклу.

План семінарського заняття

1. Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу.
2. Зайнятість та безробіття. Види безробіття.
3. Інфляція та її наслідки.
4. Взаємозв'язок безробіття та інфляції у короткостроковому періоді. Крива Філіпса.

***Ключові категорії:** економічний цикл, фактичний ВВП, потенційний ВВП, фрикційне безробіття, структурне безробіття, природний рівень безробіття, циклічне безробіття, рівень безробіття, закон Оукена, інфляція попиту, інфляція пропозиції, рівень інфляції, крива Філіпса.*

Контрольні запитання

1. Поясніть сутність економічного циклу.
2. Як представники різних економічних шкіл пояснюють причини циклічних коливань ринкової економіки?
3. Чому галузі національної економіки по різному реагують на зміну фаз економічного циклу?
4. Охарактеризуйте основні види безробіття.
5. Як розраховується рівень інфляції?
6. Який зв'язок існує між безробіттям та інфляцією у короткостроковому періоді?

Тестові завдання для перевірки знань

3.1. Потенційний ВВП – це:

- а) обсяг виробництва при наявності незавантажених виробничих потужностей на рівні 10-20% від їх загального обсягу і природного рівня безробіття;

б) обсяг виробництва при нульовому безробітті і відсутності незавантажених виробничих потужностей;

в) обсяг виробництва при стовідсотковому використанні ресурсів;

г) обсяг виробництва за відсутності інфляції.

3.2. Причинами фрикційного безробіття є:

а) структурні зрушення в економіці;

б) банкрутство окремих фірм;

в) звільнення працівників, які бажають знайти більш цікаву роботу;

г) звільнення працівників, які бажають припинити трудову діяльність.

3.3. «Зневірені» працівники, які припинили пошук робочого місця:

а) враховуються у величині фрикційного безробіття;

б) враховуються у величині структурного безробіття;

в) не враховуються у складі економічно активного населення;

г) отримують допомогу відповідно до законодавства про мінімальну заробітну плату.

3.4. Закон Оукена встановлює взаємозв'язок між:

а) відносною зміною реального ВВП і зміною рівня безробіття;

б) відносною зміною номінального ВВП і абсолютною зміною кількості робочої сили;

в) абсолютною зміною реального ВВП і зміною рівня безробіття;

г) абсолютною зміною реального ВВП і відносною зміною дефлятора ВВП.

3.5. Рівень безробіття на початку року дорівнює 5%, відповідно до закону Оукена, яке з наступних тверджень є помилковим?

а) якщо рівень безробіття не зміниться протягом року, то реальний ВВП збільшиться приблизно на 3%;

б) якщо рівень безробіття в середньому зросте протягом року до 7%, то реальний ВВП скоротиться в цьому році приблизно на 1%;

в) якщо рівень безробіття протягом року знизиться до 3%, то реальний ВВП збільшиться приблизно на 7%;

г) якщо рівень безробіття залишиться незмінним, то ВВП також не зазнає змін.

3.6. Що з переліченого нижче невірно?

а) природний рівень безробіття відносно стабільний у короткостроковому періоді і змінюється у довгостроковому періоді;

б) природний рівень безробіття включає фрикційне, структурне і циклічне безробіття;

в) фактичний ВВП дорівнює потенційному, якщо фактичний рівень безробіття дорівнює природному;

г) зміни у величині природного рівня безробіття викликають зрушення кривої Філіпса.

3.7. Інфляція попиту може виникнути внаслідок зростання:

а) цін на сировину;

б) державних витрат;

в) цін на енергоносії;

г) податкового клину.

3.8. Під час інфляції:

а) номінальний ВВП зростає з тим же темпом, що і реальний;

б) номінальний ВВП зростає швидше реального;

в) реальний ВВП зростає швидше номінального;

г) реальний і номінальний ВВП не змінюються.

3.9. Зв'язок між рівнем безробіття і річним темпом зміни рівня цін відображає крива:

а) Лоренца;

б) Лаффера;

в) Філіпса;

г) крива попиту.

3.10. Крива Філіпса відображає зворотну залежність між:

а) рівнем безробіття і рівнем інфляції;

б) рівнем зайнятості та обсягом виробництва;

в) рівнем цін і рівнем сукупних витрат;

г) номінальним і реальним ВВП.

Задача 3.1

Чисельність населення країни 70 млн. З них: 14 млн осіб – діти до 15 років, 20 млн осіб вибули зі складу робочої сили, 4 млн 500 тис – безробітні, 0,8 млн осіб – працівники, які зайняті неповний робочий день і шукають іншу роботу.

Розрахувати чисельність економічно активного населення та рівень безробіття.

Задача 3.2

В економіці країни кожен десятий є безробітним, а кожен шостий мешканець країни не входить до складу робочої сили.

Визначити рівень безробіття в економіці цієї країни.

Задача 3.3

Природний рівень безробіття в поточному році становить 6%, а фактичний – 8%.

Розрахувати величину відносного відставання фактичного ВВП від потенційного за умови, що коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 2.

Якщо фактичний обсяг випуску в тому ж році склав 400 млрд гр. од., то які втрати ВВП, викликані циклічним безробіттям?

Задача 3.4

Природний рівень безробіття в поточному році становить 5%, а фактичний – 9%.

Визначити величину відносного відставання фактичного ВВП від потенційного за умови, що коефіцієнт чутливості ВВП до динаміки циклічного безробіття дорівнює 3. Якщо фактичний обсяг випуску в тому ж році склав 800 млрд гр. од., чому дорівнюють втрати ВВП, спричинені циклічним безробіттям?

Задача 3.5

Обсяги фактичного і потенційного ВВП (млрд гр. од.) наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Рік	Потенційний ВВП	Фактичний ВВП
2010	3000	3000
2015	4125	3712,5

У 2010 р. економіка функціонувала в умовах повної зайнятості, природний рівень безробіття становив 6%.

Розрахувати :

- а) різницю між фактичним і потенційним ВВП у 2015 р.;
- б) використовуючи закон Оукена, визначити рівень циклічного безробіття у 2015 р, якщо $\beta = 2,5$.

Задача 3.6

Економіка представлена наступними даними (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Рік	Рівень інфляції	Номінальна ставка %
1	3	8
2	8	3

На скільки відсотків змінилася реальна відсоткова ставка у другому році у порівнянні з першим роком?

Задача 3.7

Заповнити таблицю 3.3, використовуючи дані Державної служби статистики України.

Таблиця 3.3

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
ВВП, млн. грн.					
Індекс споживчих цін, %					
Економічно активне населення					
Кількість безробітних					

ТЕМА 4. СУКУПНИЙ ПОПИТ ТА СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

Мета завдання – сформулювати уявлення про сутність макроекономічної рівноваги та умови її досягнення, взаємодію сукупного попиту та сукупної пропозиції з використанням моделі AD-AS, порушення та відновлення коротко- і довгострокової рівноваги у моделі AD-AS.

План семінарського заняття

1. Макроекономічна рівновага: класичний та кейнсіанський підходи.
2. Сукупний попит та фактори, що впливають на нього.
3. Сукупна пропозиція: класична та кейнсіанська моделі.

4. Шоки попиту та пропозиції.
5. Встановлення коротко- та довгострокової рівноваги у моделі AD-AS.

Ключові категорії: макроекономічна рівновага, сукупний попит, нецінові фактори сукупного попиту, сукупна пропозиція, нецінові фактори сукупної пропозиції, класична модель сукупної пропозиції, кейнсіанська модель сукупної пропозиції, шок попиту, шок пропозиції, короткострокова макроекономічна рівновага, довгострокова макроекономічна рівновага.

Контрольні запитання

1. Надайте визначення макроекономічної рівноваги.
2. Які аргументи підтверджують класичну концепцію досягнення макроекономічної рівноваги?
3. Які аргументи підтверджують кейнсіанську концепцію досягнення макроекономічної рівноваги?
4. На яких передумовах побудована класична модель сукупної пропозиції?
5. На яких передумовах побудована кейнсіанська модель сукупної пропозиції?
6. У чому полягають відмінності між коротко- та довгостроковим періодами у макроекономіці?
7. Поясніть зміст категорій «шок» для сукупного попиту та сукупної пропозиції. Наведіть приклади таких шоків.
8. У чому полягає парадокс заощаджень?
9. Проаналізуйте процес встановлення коротко- та довгострокової рівноваги в економічній системі, що наближається до умов повної зайнятості ресурсів із використанням моделі AD-AS.

Тестові завдання для перевірки знань

4.1. Загальна економічна рівновага – це стан, при якому:

- а) рівновага встановлюється одночасно на ринках благ, грошей, праці;
- б) сукупна пропозиція задовольняє сукупний попит;
- в) витрати всіх економічних суб'єктів дорівнюють вартості виробленої продукції;

г) усі попередні відповіді вірні.

4.2. Відповідно до положень класичної економічної теорії:

- а) ринкова економіка здатна автоматично досягти і підтримувати обсяг виробництва на рівні повної зайнятості;
- б) ринкова економіка не здатна автоматично досягти і підтримувати обсяг виробництва на рівні повної зайнятості;
- в) ринковій економіці притаманні циклічні коливання, які можуть бути дуже тривалими;
- г) економічні коливання в ринковій економіці відсутні.

4.3. У класичній моделі макроекономічної рівноваги рівність інвестицій і заощаджень забезпечується завдяки:

- а) гнучкій відсотковій ставці;
- б) зміні пропозиції грошей;
- в) зміні обсягу виробництва;
- г) закону Сея.

4.4. Відповідно до положень кейнсіанської теорії, економічні коливання – це результат впливу:

- а) військових дій;
- б) стихійних лих;
- в) епідемії;
- г) внутрішніх чинників: розбіжності планів щодо інвестицій і заощаджень.

4.5. Відсутність синхронності у прийнятті рішень щодо заощаджень та інвестицій, на думку Кейнса, пов'язана з тим, що:

- а) інвестиції і заощадження здійснюються різними економічними суб'єктами;
- б) інвестиції і заощадження здійснюються за різними мотивами;
- в) інвестиції і заощадження визначаються різними факторами;
- г) усі попередні відповіді вірні.

4.6. Різниця між станом економіки у довгостроковому і короткостроковому періоді полягає в тому, що:

- а) кредитно-грошова і бюджетно-податкова політика впливають на обсяг випуску тільки у довгостроковому періоді;
- б) ціни і номінальна заробітна плата гнучкі тільки в короткостроковому періоді;
- в) сукупний попит впливає на обсяг випуску і зайнятість у короткостроковому періоді, а кількість ресурсів та наявні технології

– основні фактори, що визначають обсяг виробництва і рівень зайнятості у довгостроковому періоді;

г) ціни і номінальна заробітна плата жорсткі тільки в довгостроковому періоді.

4.7. Класична модель кривої AS передбачає, що в довгостроковому періоді зміни сукупного попиту:

а) впливають на обсяг випуску, але не на рівень цін;

б) впливають на рівень цін, але не на обсяг випуску;

в) не впливають на рівень цін і випуску;

г) впливають, як на рівень цін, так і на обсяг випуску.

4.8. У довгостроковому періоді зміни сукупного попиту впливають на:

а) обсяг випуску;

б) рівень зайнятості;

в) рівень цін;

г) чистий експорт.

4.9. До нецінових чинників сукупного попиту належать:

а) ціни на ресурси;

б) наявні технології;

в) субсидії бізнесу;

г) економічні очікування.

4.10. Як зміняться рівень цін та реальний ВВП при збільшенні AD на кейнсіанському відрізку моделі AS:

а) ціни залишаться незмінними, а реальний обсяг виробництва збільшиться;

б) ціни зростуть, а обсяг виробництва не зміниться;

в) ціни знизяться, а реальний обсяг виробництва збільшиться;

г) ціни зростуть, а реальний обсяг виробництва зменшиться.

4.11. Збільшення кількості грошей в обігу у моделі AD-AS призведе до зрушення кривої:

а) сукупної пропозиції праворуч;

б) сукупного попиту ліворуч;

в) сукупного попиту праворуч;

г) сукупної пропозиції праворуч і кривої сукупного попиту ліворуч.

4.12. Негативний шок пропозиції (скорочення кількості ресурсів) у короткостроковому періоді обумовить:

- а) зростання цін і обсягу випуску;
- б) зростання цін і зниження обсягу випуску;
- в) падіння цін і обсягу випуску;
- г) падіння цін і зростання випуску.

Задача 4.1

Економіка знаходиться у стані довгострокової рівноваги і представлена наступним чином: довгострокова крива AS вертикальна на рівні $Y^* = 2800$, короткострокова крива AS горизонтальна на рівні $P = 1,0$, крива AD задана рівнянням $Y = 3,5M / P$, де $M = 800$. Відбувся несприятливий шок пропозиції, в результаті чого ціни зросли до рівня 1,4.

а) які нові рівноважні значення Y і P у короткостроковому періоді, якщо уряд і Центральний банк не регулюють економіку, тобто крива AD не змінює свого положення у системі координат?

б) якщо Центральний банк проводить стабілізаційну політику, то як він має змінити пропозицію грошей, щоб макроекономічна рівновага в економіці встановилася на рівні випуску $Y^* = 2800$?

Задача 4.2

Економіка знаходиться у стані довгострокової рівноваги і представлена як: довгострокова крива AS вертикальна на рівні $Y^* = 5000$, короткострокова AS горизонтальна на рівні $P = 2$; крива AD задана рівнянням $Y = 2 M/P$; $M = 5000$. В результаті негативного шоку пропозиції ціни зросли до рівня $P = 2,5$ а потенційний обсяг випуску скоротився до $Y^* = 4500$.

Зобразити цю ситуацію графічно. Визначити нові рівноважні значення Y і P в коротко- і довгостроковому періодах, якщо AD не змінився. Як повинен Центральний банк змінити пропозицію грошей, щоб короткострокова макроекономічна рівновага встановилася на рівні $Y^* = 5000$?

Визначити координати нової довгострокової макроекономічної рівноваги, за умови підтримки нового обсягу пропозиції грошей.

Задача 4.3

Економіка знаходиться у стані довгострокової рівноваги і представлена як: довгострокова крива AS вертикальна на рівні $Y = 3000$, короткострокова AS горизонтальна на рівні $P = 1,5$; крива AD задана рівнянням $Y = 2 M/P$; $M = 2250$. В результаті збільшення швидкості обігу грошей (до 2,5), стався шок попиту.

Зобразити це графічно. Визначити координати коротко- і довгострокової рівноваги (за відсутності державного регулювання).

Як Центральний банк має змінити пропозицію грошей, щоб рівновага встановилася при $Y = 3000$; $P = 1,5$?

Задача 4.4

Довгострокова крива сукупної пропозиції представлена як $Y^* = 2000$. Короткострокова крива сукупної пропозиції горизонтальна на рівні цін $P = 1$. Крива сукупного попиту представлена як $Y = 2 M/P$; $M = 1000$. Внаслідок цінового шоку короткострокова крива сукупної пропозиції зафіксована на рівні $P = 1,25$.

Визначити координати короткострокової рівноваги.

Як Центральний банк має змінити пропозицію грошей, щоб макроекономічна рівновага встановилася на рівні $Y = 2000$?

Задача 4.5

У минулому році потенційний ВВП становив 4000 гр. од., крива сукупного попиту представлена як $Y = 4200 - 2P$. У поточному році потенційний ВВП збільшився на 1%, а крива сукупного попиту представлена як $Y = 4280 - 2P$.

Як змінився рівноважний рівень цін у поточному році в порівнянні із минулим?

Задача 4.6

Внаслідок посилення несприятливих економічних очікувань скоротилися інвестиційні видатки. З використанням моделі AD-AS проілюструйте та поясніть можливі заходи держави для стабілізації економічної ситуації.

Задача 4.7

Профспілки відстояли підвищення заробітної плати своїх членів для недопущення зниження рівня життя в умовах інфляції.

За допомогою моделі AD-AS проілюструйте та поясніть як за таких умов може виникнути стагфляція.

Задача 4.8

Відомі наступні дані про економіку: потенційний обсяг виробництва 10000 гр. од., крива AD представлена рівнянням $Y = 4M/P$, де $P = 2,5$. Внаслідок прискорення швидкості обігу грошей до 4,5 відбувся шок попиту.

Визначити координати коротко- і довгострокової макроекономічної рівноваги.

ТЕМА 5. СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Мета заняття – надати знання про основні складові сукупного попиту споживання та інвестиції та фактори, що визначають їх динаміку.

План семінарського заняття

1. Сучасні функції споживання.
2. Кейнсіанська функція споживання та заощаджень як основа дослідження рівноваги на товарному ринку.
3. Функція інвестицій та фактори, що впливають на неї.

Ключові категорії: споживання, теорія перманентного доходу, теорія життєвого циклу, середня схильність до споживання та заощадження, гранична схильність до споживання та заощадження, інвестиційна функція, реальна відсоткова ставка, автономні інвестиції.

Контрольні запитання

1. Порівняйте сучасні функції споживання. Які риси функцій споживання є спільними, у чому полягають відмінності?
2. Які фактори впливають на динаміку споживання?
3. Назвіть фактор, який є основним у визначенні динаміки споживання відповідно до кейнсіанської теорії.
4. Яку роль виконує МРС у динаміці споживання?
5. Як держава може впливати на рівень споживання та заощаджень?
6. Проаналізуйте фактори, що впливають на інвестиції.
7. Чому інвестиції на відміну від споживання є мінливими?

Тестові завдання для перевірки знань

5.1. У класичній функції споживання основним фактором, що визначає розподіл доходу у розпорядженні на споживання і заощадження, є:

- а) дохід домогосподарств;
- б) багатство, накопичене у домогосподарстві;
- в) рівень цін;
- г) відсоткова ставка.

5.2. У кейнсіанській функції споживання основним фактором, що визначає обсяг споживання, є:

- а) поточний дохід у розпорядженні;
- б) багатство, накопичене у домогосподарстві;
- в) рівень цін;
- г) економічні очікування.

5.3. Відповідно до теорії життєвого циклу обсяг поточного споживання домогосподарства залежить від:

- а) поточного доходу;
- б) доходу, який воно потенційно може отримати на протязі життя;
- в) доходу на момент виходу на пенсію;
- г) доходу у минулому періоді.

5.4. Теорія перманентного доходу, на відміну від теорії життєвого циклу, визначає заощадження:

- а) виключно як відкладене споживання;
- б) як передумову формування портфелю активів майна домогосподарства;
- в) як фактор потенційного зростання споживання;
- г) як фактор, що гальмує економічний розвиток.

5.5. Гранична схильність до споживання (MPC) – це:

- а) споживання, величина якого не залежить від розмірів поточного доходу, що є у розпорядженні;
- б) частка приросту витрат на споживчі товари й послуги в будь-якій зміні доходу;
- в) частка доходу, яку домашні господарства витрачають на споживчі товари й послуги;
- г) частка доходу, яку домашні господарства витрачають на споживчі товари й послуги.

5.6. Середня схильність до заощадження (APC) – це:

- а) споживання, величина якого не залежить від розмірів поточного доходу, що є у розпорядженні;
- б) частка приросту витрат на споживчі товари й послуги в будь-якій зміні доходу;
- в) частка доходу, яку домашні господарства витрачають на споживчі товари й послуги;
- г) частка доходу, яку домашні господарства заощаджують.

5.7. Основні типи інвестицій у макроекономіці – це:

- а) фінансові, реальні;
- б) коротко- і довгострокові;
- в) виробничі інвестиції, інвестиції в товарно-матеріальні запаси, інвестиції в будівництво;
- г) промислові та аграрні.

5.8. Факторами, що визначають динаміку інвестицій, є:

- а) очікувана норма чистого прибутку;
- б) реальна ставка відсотка;
- в) наявний основний капітал;
- г) всі перелічені фактори.

5.9. Основні фактори нестабільності інвестицій – це:

- а) тривалі терміни служби устаткування та нерегулярність інновацій;
- б) мінливість економічних очікувань;
- в) циклічні коливання ВВП;
- г) всі перелічені фактори.

5.10 Держава може впливати на рівень інвестиційних витрат шляхом:

- а) зміни граничної схильності до інвестування;
- б) зміни норми прибутку;
- в) вибору певної системи оподатковування;
- г) запровадження штрафів за незначні обсяги інвестицій.

Задача 5.1

Використовуючи дані в таблиці 5.1, розрахувати показники: МРС, MPS, APC, APS. Зробити висновки щодо їх динаміки.

Таблиця 5.1.

Доходи і витрати населення України у 2010-2017 рр. (млн грн)

Показники	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.
Доходи	1052997	1210853	1394132	1478073	1516768	1772016	2051331	2579147
заробітна плата	430988	507633	584705	604514	615022	709590	898326	1200156
Прибуток і змішаний дохід	153360	192145	215636	233817	254307	323506	378213	433924
доходи від власності	65059	65198	77727	84833	85114	80035	75452	73702
соціальна допомога та інші одержані трансфери	403590	445877	516064	554909	562325	658885	699340	871365
Витрати й заощадження	1052997	1210853	1394132	1478073	1516768	1772016	2051331	2579147
придбання товарів і послуг	795589	977854	1133811	1241550	1316757	1568173	1840262	2337594
доходи від власності (спілачені)	27848	28139	18294	20808	23495	18583	15564	18725
поточні податки на доходи, майно та інші трансфери	69040	80452	92616	102397	145736	154187	182914	239642
нагромадже ння нефінансови х активів	17831	-465	-4022	2733	2912	-2117	-5481	-5295
приріст фінансових активів	142689	124873	153433	110585	27868	33190	18072	-11519
Наявний дохід	811040	945601	1099623	1160414	1151656	1362599	1582293	194425

Задача 5.2

Функція споживання $C = 150 + 0,85 (Y - T)$, податки $T = T_a + tY$, ($T_a = 100$) сукупний обсяг виробництва $Y = 5000$.

Якщо гранична податкова ставка зменшиться з 0,3 до 0,1, як зміниться споживання?

Задача 5.3

Функція заощаджень $S = -a + (1-c) (Y - T)$; де $a = 100$; $c = 0,75$; $Y = 2000$; T податки ($T = tY$; $t_1 = 0,2$).

Якщо гранична податкова ставка збільшиться з $t_1 = 0,2$ до $t_2 = 0,4$, то як це вплине на заощадження?

Задача 5.4

Сукупний обсяг виробництва в економіці $Y = 5000$. Споживання задано функцією $C = 500 + 0,5 (Y - T)$. Функція інвестицій $I = 2000 - 100r$, де r - реальна ставка відсотка ($y\%$). Державні витрати $G = 1000$, податки $T = 1000$.

Якщо технологічні нововведення змінюють функцію інвестицій на $I = 3000 - 100r$, то як зміняться інвестиційні витрати і ставка відсотку?

Задача 5.5

Функція споживання має такі складники: $a = 200$; $c = 0,8$; $T = T_a + tY$, ($T_a = 100$); $Y = 4000$. Якщо t зменшиться з 0,4 до 0,2 як зміниться споживання?

Задача 5.6

Функція заощаджень представлена як $S = -a + (1-c) (Y - T)$; де $a = 100$; $c = 0,7$; $Y = 3000$ (гр. од.); ($T = tY$; $t_1 = 0,2$). Якщо гранична податкова ставка (t) збільшиться з $t_1 = 0,2$ до $t_2 = 0,3$, то як це вплине на заощадження?

Задача 5.7

Функція споживання представлена як $C = 200 + 0,6Y$; функція інвестицій: $I = 500$ млн гр. од.

Визначити рівноважний обсяг виробництва та його зміну при зростанні інвестицій (I) на 100 млн гр. од.

Задача 5.8

В економіці країни Мега функція інвестицій представлена як: $I = 40 + 0,4Y$; функція заощаджень $S = -20 + 0,6Y$, де Y - доход.

Визначити рівноважний рівень доходу (Y).

ТЕМА 6. СУКУПНІ ВИДАТКИ І ВВП

Мета заняття – надати знання про передумови, процес та висновки, що випливають з аналізу встановлення рівноваги на товарному ринку із застосуванням моделі «Хрест Кейнса».

План семінарського заняття

1. Модель «Хрест Кейнса». Механізм досягнення рівноважного обсягу виробництва.
2. Мультиплікатор автономних витрат. Рецесійний та інфляційний розриви.
3. Парадокс ощадливості.
4. Взаємозв'язок моделей AD-AS і «Хреста Кейнса».

Ключові категорії: *товарний ринок, «Хрест Кейнса», плановані витрати, фактичні витрати, товарно-матеріальні запаси (ТМЗ), мультиплікатор автономних витрат, рецесійний та інфляційний розриви, парадокс ощадливості.*

Контрольні запитання

1. Поясніть зміст моделі «Хрест Кейнса».
2. Яку роль у встановленні макроекономічної рівноваги в «Хресті Кейнса» грають запаси фірм?
3. Що таке мультиплікатор автономних витрат?
4. За яких умов виникає інфляційний розрив?
5. За яких умов виникає рецесійний розрив?
6. Поясніть парадокс ощадливості.
7. Який зв'язок існує між моделями AD-AS і «Хрест Кейнса»?

Тестові завдання для перевірки знань

6.1. Визначити рівноважний рівень обсягу виробництва на товарному ринку відповідно до кейнсіанського підходу можливо:

- а) експертним методом;
- б) емпіричним методом;
- в) через зіставлення планованих сукупних витрат з обсягом виробництва;
- г) із використанням кривої Філіпса.

6.2. Рівновага на товарному ринку досягається:

- а) за умови рівності планованих витрат фактичному обсягу виробництва;
- б) при величині випуску, що відповідає точці перетину графіка сукупних витрат з бісектрисою;
- в) тільки на рівні макроекономічних теорій;
- г) вірні відповіді а); б).

6.3. Якщо фактичний обсяг виробництва Y перевищує рівноважний Y^0 , то це означає, що:

- а) споживачі купують товарів менше, ніж фірми виробляють;
- б) нереалізована продукція приймає форму ТМЗ, які зростають;
- в) рівновага ніколи не досягається;
- г) вірні відповіді а); б).

6.4. Мультиплікатор автономних витрат – це:

- а) показник витрат, який не залежать від поточного доходу;
- б) приріст стимульованих інвестицій;
- в) відношення зміни рівноважного ВВП до зміни будь-якого компонента автономних витрат;
- г) відношення зміни будь-якого компонента автономних витрат до зміни рівноважного ВВП.

6.5. Рецесійний розрив – це:

- а) фаза економічного циклу;
- б) величина, на яку необхідно скоротити сукупний попит, щоб знизити рівноважний ВВП до неінфляційного рівня повної зайнятості;
- в) явище не притаманне ринковій економіці;
- г) величина, на яку має зрости сукупний попит, щоб підвищити рівноважний ВВП до неінфляційного рівня повної зайнятості.

6.6. Інфляційний розрив – це:

- а) фаза економічного циклу;
- б) величина, на яку повинен скоротитися сукупний попит, щоб знизити рівноважний ВВП до неінфляційного рівня повної зайнятості;
- в) явище не притаманне ринковій економіці;
- г) величина, на яку повинен зрости сукупний попит, щоб підвищити рівноважний ВВП до неінфляційного рівня повної зайнятості.

6.7. Спроби суспільства більше заощаджувати, якщо це не супроводжується збільшенням інвестицій:

- а) означає зменшення споживчих витрат;
- б) зменшує загальний рівень доходу з урахуванням мультиплікатора;
- в) отримало назву «парадокс ощадливості»;
- г) вірні відповіді а); б); в).

6.8. «Хрест Кейнса» конкретизує модель AD-AS:

- а) для цілей короткострокового макроекономічного аналізу із жорсткими цінами;
- б) для дослідження довгострокових наслідків макроекономічної політики, пов'язаних зі зміною рівня інфляції;
- в) незалежно від фактору часу;
- г) для аналізу ситуації на грошовому ринку.

6.9. Збільшення заощаджень може спричинити антиінфляційний вплив на економіку:

- а) в умовах наближення до повної зайнятості;
- б) в умовах неповної зайнятості;
- в) незалежно від фази економічного циклу;
- г) рівень заощаджень не впливає на загальний рівень цін в країні.

6.10. Якщо національна економіка функціонує в умовах повної зайнятості, а рівень сукупних видатків зростає, то відповідно до моделі «Хрест Кейнса» виникне:

- а) дефляційний розрив;
- б) інфляційний розрив;
- в) стагфляція;
- г) тенденція до зниження рівня цін.

Задача 6.1

Плановані споживчі витрати $C = 40 + 0,9Y$; плановані інвестиції складають 50 гр. од., чому дорівнює рівноважний рівень доходу?

Задача 6.2

Інвестиційна функція задана рівнянням: $I = 1000 - 30r$, де r - реальна ставка відсотка. Номінальна ставка відсотка дорівнює 10%, темп інфляції становить 2%. Визначити обсяг інвестицій.

Задача 6.3

Плановані заощадження представлені функцією $S = -40 + 0,2 Y$; плановані інвестиції складають 60 гр. од. Чому дорівнює рівноважний рівень доходу?

Задача 6.4

Економіка представлена наступними показниками (у гр. од.):

$$C = 40 + 0,8(Y - T + TR)$$

$$I = 120; T = 80; TR = 20; G = 60.$$

а) визначити рівноважний рівень доходу.

б) уряд збільшує витрати до 80 з метою стимулювання економіки:

- що відбудеться з кривою планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- чому дорівнює мультиплікатор державних витрат?
- як зміниться сальдо державного бюджету?

в) уряд збільшує податки з 80 до 100 (при рівні $G = 60$):

- що відбудеться з кривою планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- чому дорівнює мультиплікатор податків?
- як зміниться сальдо державного бюджету?

г) уряд одночасно збільшує державні витрати з 60 до 80 і податки з 80 до 100:

- що відбудеться з кривою планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- ефект якого мультиплікатора буде мати місце?
- як зміниться сальдо державного бюджету?

Задача 6.5

Економіка представлена наступними даними (у гр. од.):

$$Y = 7000; C = 800 + 0,8(Y - T); I = 1000 - 40 \cdot r \text{ (реальна процентна ставка, у \%); } T = 700; G = 760.$$

Визначити рівноважний рівень споживання, інвестицій, процентної ставки; величину приватних, національних заощаджень.

Задача 6.6

Економіка характеризується наступними даними (у гр. од.):

$$C = 60 + 0,8Y; I = 40; G = 20.$$

Визначити рівноважний рівень доходу, величину мультиплікатора. Якщо державні витрати зростуть з 20 до 30, що відбудеться з рівноважним рівнем доходу?

Задача 6.7

Економіка характеризується наступними даними (у гр. од.):

$$C = 200 + 0,75(Y-T); I = 100; G = 100; T = 100.$$

Визначити рівноважний рівень доходу. Який рівень державних витрат необхідний, щоб ВВП дорівнював 1600 гр. од. ?

Задача 6.8

Функція заощаджень має вигляд: $S = -20 + 0,4Y$; інвестиції (I) дорівнюють 20 млн гр. од.

Визначити:

а) рівноважний рівень доходу (Y), мультиплікатор (m) та обсяг заощаджень (S);

б) як зміняться рівноважні значення Y та S, якщо населення при кожному рівні доходу буде зберігати на 5 млн гр. од. більше. Поясніть «парадокс» отриманого результату.

Модуль 2. Макроекономічне регулювання

ТЕМА 7. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА

Мета заняття – надати розуміння змісту, цілей, інструментів та механізму впливу бюджетно-податкової політики на функціонування та розвиток національної економіки

План семінарського заняття

1. Короткострокові та довгострокові цілі й інструменти бюджетно-податкової (фіскальної) політики.
2. Мультиплікатор державних витрат.
3. Мультиплікатор податків і збалансованого бюджету.
4. Дискреційна й недискреційна фіскальна політика.
5. Циклічний і структурний дефіцит держбюджету. Способи фінансування дефіциту державного бюджету.

Ключові категорії: бюджетно-податкова (фіскальна) політика, стимулююча та стримуюча фіскальна політика, мультиплікатор державних видатків, мультиплікатор автономних податків, мультиплікатор збалансованого бюджету, автоматична фіскальна політика, дискреційна фіскальна політика, фактичне, потенційне та циклічне бюджетне сальдо, емісійне фінансування бюджетного дефіциту, боргове фінансування дефіциту державного бюджету.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте цілі та інструменти бюджетно-податкової політики.
2. Які відмінності має бюджетно-податкова політика в залежності від фази економічного циклу?
3. Поясніть із використанням моделі «Хрест Кейнса» вплив збільшення державних видатків на економіку.
4. Поясніть із використанням моделі «Хрест Кейнса» вплив зміни автономних податків на економіку.
5. За яких умов виникає ефект мультиплікатора збалансованого бюджету?
6. У чому полягають відмінності між дискреційною та недискреційною бюджетно-податковою політикою?
7. На чому заснована дія недискреційної бюджетно-податкової політики?
8. Назвіть види бюджетного дефіциту та способи фінансування дефіциту державного бюджету.
9. Які заходи держави можуть спричинити ефект витиснення?
10. Чи має фіскальна політика узгоджуватися із іншими напрямками політики держави або проводитися незалежно та бути автономною? Відповідь аргументуйте.

Тестові завдання для перевірки знань

7.1. Фіскальна (бюджетно-податкова) політика держави спрямована на:

- а) збільшення або зменшення сукупного попиту;
- б) виробництво неінфляційного ВВП;
- в) створення фінансової бази для функціонування держави;
- г) всі відповіді вірні.

7.2. Бюджетно-податкова (фіскальна) політика може бути:

- а) стимулюючою;
- б) стримуючою;
- в) дискреційною та недискреційною;
- г) всі відповіді вірні.

7.3. До інструментів бюджетно-податкового регулювання належить зміна:

- а) норми банківського відсотку;
- б) ставки оподаткування;
- в) норми обов'язкових резервів Центральним банком;
- г) облікової ставки.

7.4. У короткостроковому періоді заходи бюджетно-податкової політики супроводжуються:

- а) ефектами мультиплікаторів державних витрат, податків і збалансованого бюджету;
- б) ефектом багатства;
- в) ефектом відсоткової ставки;
- г) збільшенням ліквідності фінансових активів.

7.5. Мультиплікатор державних видатків:

- а) це відношення $\Delta Y / \Delta G$;
- б) показує у скільки разів зросте дохід у відповідь на збільшення державних витрат на одну грошову одиницю;
- в) більше одиниці;
- г) всі відповіді вірні.

7.6. Збільшення державних видатків:

- а) не змінює ВВП;
- б) зменшує ВВП;
- в) збільшує ВВП з ефектом мультиплікатора;
- г) обов'язково змінює структуру особистого споживання.

7.7. Зменшення державних витрат:

- а) зменшує сукупний попит ефектом мультиплікатора;
- б) зменшує сукупну пропозицію;
- в) збільшує сукупний попит;
- г) збільшує сукупну пропозицію.

7.8. Недискреційна фіскальна політика заснована на:

- а) дії вбудованих (автоматичних) стабілізаторів економіки;
- б) обговоренні напрямків фіскальної політики в парламенті;

- в) надходженнях від реалізації частини державної власності;
- г) існуванні суспільних потреб.

7.9. Якщо державні витрати й автономні податкові відрахування зростають на однакову величину, то:

- а) рівноважний обсяг виробництва зменшиться;
- б) виникає ефект мультиплікатора збалансованого бюджету (m_b), який завжди дорівнює або менше одиниці;
- в) ВВП не зміниться;
- г) відбудеться корегування бюджетних дефіцитів або надлишків.

7.10. Структурний дефіцит (надлишок) державного бюджету – це:

- а) різниця між витратами (доходами) і доходами (витратами) бюджету в умовах повної зайнятості;
- б) різниця між витратами (доходами) і доходами (витратами) бюджету в залежності від структури національної економіки;
- в) дефіцит (надлишок) державного бюджету, викликаний автоматичним скороченням (збільшенням) податкових надходжень і збільшенням (скороченням) державних трансфертів на тлі спаду (підйому) ділової активності;
- г) дефіцит (надлишок) державного бюджету, викликаний автоматичним скороченням (збільшенням) податкових надходжень і збільшенням (скороченням) державних трансфертів на тлі спаду (підйому) ділової активності.

Задача 7.1

В умовах повної зайнятості державні закупівлі збільшилися на 20 млн гр. од., а непрямі податки на бізнес – на 10 млн гр. од. Розрахуйте інфляційний розрив, якщо гранична схильність до споживання дорівнює 0,8.

Задача 7.2

Економіка знаходиться у стані рівноваги, гранична схильність до заощаджень $1-s = 0,25$; $m' = 0$. Як зміниться рівноважний рівень доходу, якщо держава збільшить державні видатки на 2 млрд гр. од., не змінюючи рівень оподаткування?

Задача 7.3

Уряд планує збільшити державні видатки на 15 млрд гр. од. в економіці з повною зайнятістю; гранична схильність до споживання – 0,75. На скільки необхідно збільшити податкові надходження до бюджету, щоб уникнути надлишкових сукупних витрат?

Задача 7.4

Економіка знаходиться у стані рівноваги, гранична схильність до споживання дорівнює (MPC) 0,75. Уряд планує збільшити державні видатки на 10 млрд гр. од. і одночасно збільшити податки, щоб уникнути зростання цін (тобто зберегти початковий рівень ВВП). Чому має дорівнювати плановане збільшення податків?

Задача 7.5

Гранична схильність до заощаджень $1-s = 0,25$; в економіці діє система 20% пропорційного оподаткування доходів. До яких змін у величині ВВП призведуть відповідно: збільшення державних видатків на 10 млн гр. од.; збільшення автономних податків на 15 млн гр. од.?

Задача 7.6

Державні видатки = 1000 гр. од.; податкова функція представлена як $T = tY$; $t = 0,3$; функція трансфертів має вигляд $TR = 0,1Y$; державний борг = 1600 гр. од.; $r = 0,15$. Фактичний ВВП = 4000 гр. од. Потенційний ВВП = 4500 гр. од.

Визначити сальдо державного бюджету, величину фактичного, структурного, циклічного дефіциту державного бюджету.

ТЕМА 8. ГРОШОВИЙ РИНОК ТА МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

Мета заняття – сформувати розуміння механізму функціонування грошового ринку, змісту цілей та інструментів монетарної політики держави.

План семінарського заняття

1. Гроші та їх функції. Грошові агрегати.
2. Класична та кейнсіанська теорія попиту на гроші. Модель пропозиції грошей. Грошовий мультиплікатор.
3. Рівновага на грошовому ринку.

4. Функції Центрального банку та комерційних банків.
5. Мета та інструменти грошово-кредитної політики.
6. Передавальний (трансмісійний) механізм грошово-кредитної політики.

Ключові категорії: ліквідність, грошові агрегати, функції грошей, транзакційний попит на гроші, спекулятивний попит на гроші, готівка, депозити, банківський мультиплікатор, монетарна база, грошовий мультиплікатор, коефіцієнт депонування, норма резервування, обов'язкові резерви, облікова ставка, операції на відкритому ринку, ліміти кредитування, обмеження експорту/імпорту капіталу, ліберальна монетарна політика, жорстка монетарна політика, трансмісійний механізм монетарної політики.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні функції грошей.
2. У чому полягає особливість грошей, яка відрізняє їх від інших видів активів?
3. Як визначає попит на гроші класична теорія?
4. Як визначає попит на гроші кейнсіанська теорія?
5. Охарактеризуйте модель пропозиції грошей.
6. Чому сучасна банківська система є системою із частковим резервним покриттям?
7. Як комерційні банки «створюють» гроші?
8. Що являє собою монетарна база?
9. Завдяки чому встановлюється рівновага на грошовому ринку?
10. Які функції виконує Центральний банк (ЦБ)?
11. Які функції виконують комерційні банки?
12. Назвіть цілі та інструменти грошово-кредитної політики.
13. Порівняйте ліберальну та жорстку монетарну політику.
14. Охарактеризуйте етапи трансмісійного механізму монетарної політики.

Тестові завдання для перевірки знань

8.1. Ліквідність – це здатність:

- а) фінансового активу бути безумовним і необмеженим засобом платежу без зміни його номінальної вартості;
- б) фінансового активу бути безумовним, але обмеженим засобом платежу зі зміною його номінальної вартості;
- в) грошей швидко й з мінімальними витратами перетворюватися на інші види активів;
- г) грошей перетворюватися у цінні папери.

8.2. Найвищу ліквідність мають:

- а) цінні папери;
- б) готівка;
- в) майно;
- г) вірні відповіді а); б); в).

8.3. Цілі грошово-кредитної (монетарної) політики за сферою компетенції можна розділити на:

- а) коротко- і середньострокові;
- б) прямі та непрямі;
- в) кінцеві та проміжні;
- г) коротко- і довгострокові.

8.4. Грошово-кредитна політика держави:

- а) не залежить від бюджетно-податкової політики держави;
- б) не залежить від заходів антициклічного регулювання економіки;
- в) має бути узгодженою із бюджетно-податковою (фіскальною) та іншими напрямками економічної політики держави;
- г) є автономною та ефективною.

8.5. Збільшення норми обов'язкових резервів:

- а) зменшує грошовий мультиплікатор;
- б) зменшує грошову масу;
- в) відповіді а); б);
- г) збільшує грошовий мультиплікатор і зменшує грошову масу.

8.6. Операції на відкритому ринку – це:

- а) найбільш ефективний з непрямих методів грошово-кредитного регулювання в Україні;
- б) найбільш ефективний з непрямих методів грошово-кредитного регулювання в країнах з розвинутим фондовим ринком;
- в) метод, що є неефективним у сучасних змішаних економіках ринкового типу;
- г) метод, який широко використовується у країнах з централізованою економікою.

8.7. Якщо Центральний банк купує цінні папери на відкритому ринку, то грошова маса:

- а) зменшується на суму вартості куплених цінних паперів;
- б) зменшується на більшу суму відповідно до теорії мультиплікатора;
- в) збільшується на суму вартості куплених цінних паперів;
- г) збільшується на суму, що перевищує вартість цінних паперів відповідно до теорії мультиплікатора.

8.8. Жорстка монетарна політика спрямована на:

- а) підтримку відсоткової ставки на певному рівні;
- б) підтримку пропозиції грошей на певному рівні;
- в) підтримку існуючого рівня сукупних витрат;
- г) зниження державних видатків.

8.9. Зменшення реальної пропозиції грошей відбувається внаслідок:

- а) жорсткої монетарної політики;
- б) гнучкої(ліберальної) монетарної політики;
- в) використання НБУ прямих і непрямих методів монетарної політики;
- г) вірні відповіді а); в).

8.10. До інструментів грошово-кредитної політики не належить:

- а) емісія грошей;
- б) податкові ставки;
- в) норми обов'язкових резервів;
- г) ставка рефінансування (облікова ставка).

8.11. Етапи трансмісійного механізму грошово-кредитної політики мають наступну хронологічну послідовність:

а) зміна величини реальної пропозиції грошей у результаті проведення ЦБ відповідної політики → реакція сукупних витрат на динаміку ставки відсотка → зміна ставки відсотка на грошовому ринку → зміна обсягу випуску у відповідь на зміну сукупного попиту;

б) зміна ставки відсотка на грошовому ринку → зміна обсягу випуску у відповідь на зміну сукупного попиту → зміна величини реальної пропозиції грошей у результаті проведення ЦБ відповідної політики → реакція сукупних витрат на динаміку ставки відсотка;

в) зміна ставки відсотка на грошовому ринку → реакція сукупних витрат на динаміку ставки відсотка → зміна обсягу випуску у відповідь на зміну сукупного попиту → зміна величини реальної пропозиції грошей у результаті проведення ЦБ відповідної політики;

г) зміна величини реальної пропозиції грошей у результаті проведення ЦБ відповідної політики → зміна ставки відсотка на грошовому ринку → реакція сукупних витрат на динаміку ставки відсотка → зміна обсягу випуску у відповідь на зміну сукупного попиту.

Задача 8.1

Економічний суб'єкт може перетворити своє багатство в облигації або готівку та у даний момент, відповідно до кейнсіанської теорії попиту на гроші, вирішує який варіант обрати. Наведіть аргументи на користь кожного з варіантів за умови, що:

а) у момент прийняття рішення процентна ставка була низькою, і очікувалося її підвищення;

б) у момент прийняття рішення процентна ставка була високою, і очікувалося її зниження.

Задача 8.2

Норма обов'язкових резервів дорівнює 15 %. Попит на готівку 30 % від депозитів сума резервів 90 млрд грн. Чому дорівнює пропозиція грошей?

Задача 8.3

Норма обов'язкових резервів дорівнює 20 %. Комерційний банк зберігає ще 5 % від суми депозитів як надлишкові резерви. Розмір депозитів складає 10000 гр. од.

Яку максимальну суму банк може використовувати для видачі позик?

Задача 8.4

Сумарні резерви комерційного банку складають 220 млн гр. од. Депозити дорівнюють 950 млн гр. од. Обов'язкова норма резервування депозитів складає 20 %.

Як зміниться пропозиція грошей, якщо банк вирішить використовувати усі свої надлишкові резерви для видачі позичок?

Задача 8.5

Норма резервування (rr) становить 0,25. Обсяг депозитів (D) у 2 рази перевищує обсяг готівки (C).

Розрахувати величину грошового мультиплікатора.

Задача 8.6

Чому буде дорівнювати збільшення пропозиції грошей, якщо норма обов'язкових резервів 10 %, а депозити збільшилися на 200 млн гр. од.?

Задача 8.7

Центральний Банк купує державні облігації в комерційних банків на суму 100 млн грн. Як може змінитися пропозиція грошей, якщо комерційні банки цілком використовують свої кредитні можливості, за умови, що норма резервування депозитів (rr) складає 0,1 (10 %).

Задача 8.8

Норма обов'язкових резервів становить 5 %, витрати держави перевищили доходи на 20 млрд гр. од. Дефіцит був профінансований борговим способом. Центральний Банк через операції на відкритому ринку викупив $\frac{1}{4}$ частину облігацій.

На яку максимальну величину зміниться пропозиція грошей, якщо 3% суми, отриманої від продажу облігацій, комерційні банки заощадили як надлишкові резерви, а на решту суми надали кредити?

Задача 8.9

Збільшення пропозиції грошей на 200 млрд гр. од. знижує ринкову ставку відсотка на 1 %. С метою стимулювання інвестицій Центральний банк намагається знизити відсоткову ставку на 3 %. На яку суму Центральний банк має викупити короткострокові облігації, щоб забезпечити плановане зниження відсоткової ставки, якщо норма обов'язкових резервів становить 10% (надлишкові резерви відсутні)?

Задача 8.10

Норма обов'язкових резервів дорівнює 12 %, надлишкові резерви становлять 3% від суми депозитів. Загальна величина резервів дорівнює 45 млрд гр. од., готівка становить 150 млрд гр. од. Чому дорівнює розмір депозитів, пропозиція грошей, грошовий мультиплікатор?

ТЕМА 9. МАКРОЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА НА ТОВАРНОМУ ТА ГРОШОВОМУ РИНКАХ. МОДЕЛЬ IS-LM

Мета заняття – надати розуміння про можливості використання моделі IS-LM для теоретичного об'єднання товарного і грошового ринків у єдину систему та проведення порівняльного аналізу ефективності бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики.

План семінарського заняття

1. Модель IS-LM. Графічний і алгебраїчний висновок моделі IS. Графічний і алгебраїчний висновок моделі LM.
2. Відносна ефективність бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики у моделі IS-LM.
3. Графічний висновок моделі AD з моделі IS-LM.

Ключові категорії: інвестиції, заощадження, перевага ліквідності-гроші, ефект витиснення, стимулюючий ефект, чутливість інвестицій, чистого експорту, попиту на гроші до динаміки ринкової ставки відсотка, ефективність фіскальної політики, ефективність монетарної політики.

Контрольні запитання

1. У чому полягає мета аналізу економіки за допомогою моделі IS-LM?
2. Назвіть передумови побудови та охарактеризуйте основні рівняння моделі IS-LM.
3. За яких умов досягається рівновага в моделі IS-LM?
4. Поясніть як впливає ефект витиснення на ефективність бюджетно-податкової політики.
5. Які наслідки має проведення стимулюючої монетарної політики?
6. Від яких показників залежить відносна (порівняльна) ефективність бюджетно-податкової й кредитно-грошової політики?
7. Назвіть умови за яких стимулююча фінансова політика виявляється найбільш ефективною.
8. Назвіть умови за яких стимулююча монетарна політика виявляється найбільш ефективною.
9. Поясніть графічний висновок моделі AD з моделі IS-LM.

Тестові завдання для перевірки знань

9.1. Модель IS-LM:

- а) будується за умови, що ринкова ставка відсотка є екзогенною змінною;
- б) є альтернативою моделям AD-AS та «Хрест Кейнса»;
- в) модель товарно-грошової рівноваги, яка дозволяє знайти такі сполучення ринкової ставки відсотка і доходу, при яких одночасно досягається рівновага на товарному й грошовому ринках;
- г) аналізує досягнення рівноваги на грошовому ринку незалежно від стану товарного ринку.

9.2. До основних рівнянь моделі IS-LM не належить:

- а) $Y = C + I + G + X_n$;
- б) $C = a + c(Y - T)$;
- в) $M/P = kY - hR$;
- г) $Y - Y_{-1} / Y_{-1} = 3\% - 2(u - u_{-1})$.

9.3. Крива IS – це:

- а) крива рівноваги на товарному ринку;
- б) крива, у всіх точках якої інвестиції дорівнюють заощадженням;

- в) крива рівноваги на грошовому ринку;
- г) вірні відповіді а); б).

9.4. Алгебраїчний висновок кривої IS:

- а) не доведений;
- б) має виключно теоретичне значення;
- в) може бути отриманий підстановкою в основну макроекономічну тотожність функцій споживання, інвестицій чистого експорту і його розв'язку відносно R і Y;
- г) може бути отриманий підстановкою в основну макроекономічну тотожність функцій споживання, інвестицій, чистого експорту, рівняння попиту на гроші і його розв'язку відносно R і Y.

9.5. Крива LM – це крива:

- а) рівноваги на грошовому ринку;
- б) у всіх точках якої попит на гроші дорівнює пропозиції грошей;
- в) рівноваги на товарному ринку;
- г) вірні відповіді а); б).

9.6. Алгебраїчний висновок кривої LM:

- а) може бути отриманий шляхом розв'язку рівняння попиту на гроші відносно R і Y;
- б) має вигляд $R = k/h Y - 1/h M/P$ (відносно R);
- в) має вигляд $Y = 1/k + h/k R$ (відносно Y);
- г) всі відповіді вірні.

9.7. Ефективність стимулюючої фінансової політики знижує:

- а) ефект доходу;
- б) ефект заміни;
- в) ефект витіснення;
- г) збільшення державних видатків.

9.8. Стимулююча монетарна політика неоднозначно впливає на динаміку чистого експорту внаслідок:

- а) збільшення сукупного доходу, який викликає зменшення чистого експорту;
- б) зниження ставки відсотка, яка викликає збільшення чистого експорту;
- в) сполучення ефекту витіснення та ефекту заміни;

г) вірні відповіді а); б).

9.9. Стимулююча фінансова політика найбільш ефективна якщо:

а) інвестиції і чистий експорт малочутливі до підвищення процентних ставок на грошовому ринку;

б) попит на гроші високочутливий до підвищення процентних ставок;

в) при сполученні крутої кривої LM і пологої кривої IS;

г) вірні відповіді а); б).

9.10. Стимулююча грошово-кредитна політика найбільш ефективна якщо:

а) інвестиції і чистий експорт високочутливі до динаміки процентних ставок;

б) попит на гроші малочутливий до динаміки процентних ставок;

в) при сполученні крутої IS і пологої LM;

г) вірні відповіді а); б).

Задача 9.1

Економіка представлена наступними рівняннями: $C = 200 + 0,75(Y - T)$;
 $I = 200 - 25r$; $G = 100$; $T = 100$.

а) знайти рівноважний рівень доходу і процентної ставки;

б) накреслити криву IS і криву LM при $0 < r < 8$; $(M/P)^d = Y - 100r$;
 $M^s = 1000$; $P = 2$;

в) якщо державні витрати зростуть зі 100 до 150, то чому дорівнює рівноважний рівень доходу і процентної ставки?

г) якщо пропозиція грошей зросте з 1000 до 1200, то чому дорівнює рівноважний рівень доходу і процентної ставки?

д) якщо рівень цін (P) дорівнює 4, то чому дорівнює рівноважний рівень доходу і процентної ставки?

Задача 9.2

Економіка представлена такими показниками:

$C = 300 + 0,8(Y - T)$; $I = 200 - 1500r$; $X_n = 100 - 0,04Y - 500r$;

$M^d = (0,5Y - 2000r)P$; $G = 200$; $t = 0,2$; $M^s = 550$; $P = 1$.

а) вивести рівняння кривих IS і LM;

б) розрахувати рівноважні значення доходу та відсоткової ставки.

Задача 9.3

Економіка представлена такими показниками:

$Y = C + I + G$; $C = 170 + 0,6(Y - T)$; $T = 200$; $I = 100 - 40r$; $G = 350$;
 $M^d = (0,75Y - 6r)P$; $M^s = 735$; $P = 1$.

- вивести рівняння кривих IS і LM;
- визначити рівноважну ставку відсотка та рівноважний рівень доходу;

Задача 9.4

Наступні рівняння моделюють стан економіки:

$C = 100 + 80(Y - T)$; $T = tY$; $t = 0,25$; $G = 800$; $I = 900 - 50r$;

$M^d = 0,25Y - 62,5r$; $(M/P)^s = 500$;

Користуючись цими даними:

- виведіть рівняння кривої LM та рівняння кривої IS;
- визначити рівноважний рівень Y та r .

Задача 9.5

Економіка, у якій рівень цін становить $P=1$, представлена наступними рівняннями: $C = 200 + 0,8(Y - T)$; $I = 800 - 20r$; $T = 1000$;
 $G = 1000$; $M^s = 1200$; $(M/P)^d = 0,4Y - 40r$

Вивести рівняння IS та LM. Знайти рівноважні значення доходу та ставки процента.

Задача 9.6

Якщо ЦБ для стимулювання економічної активності збільшує пропозицію грошей, які зміни відбудуться із кривою сукупного попиту? Пояснити це, використовуючи моделі AD-AS, «Хрест Кейнса», IS-LM.

Задача 9.7

Що відбувається зі ставкою відсотка, доходом, споживанням, інвестиціями в моделі IS-LM в умовах збільшення державних витрат? Показати це графічно.

ТЕМА 10. РИНОК ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА

Мета заняття – формування уявлень про механізм функціонування ринку праці класичного та кейнсіанського підходу встановлення рівноваги на ринку праці, про систему державного регулювання ринку праці.

План семінарського заняття

1. Неокласична концепція зайнятості.
2. Кейнсіанська концепція зайнятості.
3. Державне регулювання ринку праці. Система соціального захисту.
4. Нерівність доходів, проблема бідності.

Ключові категорії: *попит на працю, пропозиція праці, ефект заміщення, ефект доходу, рівновага на ринку праці, нерівність доходів, крива Лоренца, система соціального захисту.*

Контрольні запитання

1. На яких передумовах ґрунтується неокласична концепція зайнятості?
2. Поясніть вплив ефекту заміщення та ефекту доходу?
3. Яким чином встановлюється рівновага на ринку праці у неокласичній концепції зайнятості?
4. У чому полягає зміст кейнсіанської концепції зайнятості?
5. Назвіть умови за яких досягається рівновага на ринку праці відповідно до кейнсіанської концепції зайнятості.
6. Охарактеризуйте систему державного регулювання ринку праці.
7. Назвіть способи вирішення проблеми бідності за участі держави.

Тестові завдання для перевірки знань

10.1. Постулати, на яких ґрунтується неокласична концепція зайнятості, наступні:

а) монополістична конкуренція, фактори виробництва не є взаємозамінними, жорстка зарплата, ірраціональна поведінка економічних суб'єктів;

б) монополістична конкуренція, фактори виробництва не є взаємозамінними, жорстка зарплата;

в) досконала конкуренція, взаємозамінність факторів виробництва, гнучкість номінальної зарплати, раціональна поведінка економічних суб'єктів;

г) монополістична конкуренція, раціональна поведінка економічних суб'єктів, взаємозамінність факторів виробництва.

10.2. Відповідно до неокласичної концепції зайнятості попит на працю:

а) є функцією від ставки реальної зарплати;

б) є функцією від ставки номінальної зарплати;

в) залежить від динаміки сукупних видатків;

г) є відносно незалежним.

10.3. Крива пропозиції праці має позитивний нахил завдяки:

а) ефекту заміщення;

б) ефект доходу;

в) одночасній дії ефекту заміщення та ефекту доходу, але при переважанні ефекту заміщення;

г) вірні відповіді а); в).

10.4. У системі національних ринків ринок праці відіграє провідну роль відповідно до висновку:

а) неокласичної теорії;

б) кейнсіанської теорії;

в) теорії меркантилізму;

г) теорії фізіократів.

10.5. Повна зайнятість у ринковій економіці забезпечується в умовах:

а) раціонального розподілу робочої сили;

б) використання робочої сили за отриманою професією;

в) відсутності безробіття;

г) відсутності циклічного безробіття.

10.6. Постулати, на яких ґрунтується кейнсіанська концепція зайнятості, наступні:

а) досконала конкуренція, взаємозамінність факторів виробництва, гнучкість номінальної зарплати, раціональна поведінка економічних суб'єктів;

б) монополістична конкуренція, раціональна поведінка економічних суб'єктів, взаємозамінність факторів виробництва, гнучкість реальної зарплати;

в) фактори виробництва в короткостроковому періоді не є взаємозамінними, економіка є економікою недосконалої конкуренції, номінальна заробітна плата не є гнучкою;

г) монополістична конкуренція, раціональна поведінка економічних суб'єктів, взаємозамінність факторів виробництва.

10.7. Відповідно до кейнсіанської теорії, підприємці пред'являють попит на таку кількість праці, що:

а) дозволить здійснити виробництво благ у розмірі, який задовольняє сукупний попит;

б) попит на працю перевищує її пропозицію;

в) пропозиція праці буде дорівнювати попиту на працю;

г) рівень безробіття буде дорівнювати 0.

10.8. Причинами негнучкості заробітної плати у змішаній економіці ринкового типу є:

а) закон про мінімальну заробітну плату;

б) недостатній сукупний попит;

в) діяльність профспілок;

г) правильні відповіді а); в).

10.9. Недостатній сукупний попит призводить до збільшення:

а) фрикційного безробіття;

б) структурного безробіття;

в) циклічного безробіття;

г) прихованого безробіття.

10.10. Крива Лоренца відображає:

а) абсолютну рівність доходів;

б) потенційний розподіл доходів;

в) ступінь нерівності розподілу доходів;

г) розподіл трансфертів.

Задача 10.1

Чисельність робочої сили в країні становить 60 млн осіб. Якщо кожного місяця роботу втрачають 2% і знаходять роботу 10% від цієї кількості, чому дорівнює кількість зайнятих у стані довгострокової рівноваги?

Задача 10.2

Припустимо, що населення країни поділили на 4 групи, у кожній з яких по 25% населення. Перша, «найбідніша» група, отримує 10% сукупного доходу країни, друга група з доходами нижче за середні — 20%, третя група з доходами «вище за середні» — 30%; четверта група з найвищими доходами — 40%.

Побудувати криву Лоренца для цієї країни.

Задача 10.3

Економіка складається з п'яти домогосподарств, які отримують доходи у розмірі 500, 250, 125, 75 і 50 гр. од. відповідно. Побудуйте криву Лоренца для такої економіки з п'яти домогосподарств.

Задача 10.4

Функція пропозиції праці: $N^s = 1000 + 50 \times W$; функція попиту на працю: $N^d = 20000 - 30 \times W$. Визначити рівноважну ставку заробітної плати.

Якщо уряд встановить мінімальний рівень оплати праці на рівні 1200 гр. од., як зміниться ситуація на ринку праці? Зобразити ці зміни графічно.

ТЕМА 11. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Мета заняття – формування уявлень про сутність та теоретичні підходи пояснення причин та факторів економічного зростання.

План семінарського заняття

1. Поняття, типи, фактори економічного зростання.
2. Кейнсіанські моделі економічного зростання.
3. Неокласична модель економічного зростання.

Ключові категорії: економічне зростання, екстенсивне зростання, інтенсивне зростання, людський капітал, фактори попиту, фактори розподілу, модель Є. Домара, норма заощаджень, «золоте правило» Е. Фелкса, модель Р. Солоу.

Контрольні запитання

1. Які показники використовують для виміру економічного зростання?
2. Назвіть фактори економічного зростання.
3. За якої умови досягається рівноважне економічне зростання у макроекономічних моделях?
4. Охарактеризуйте кейнсіанські моделі економічного зростання.
5. Назвіть передумови моделі Р. Солоу.
6. В чому полягає особливість моделі Р. Солоу?
7. Що становить джерело підвищення рівня добробуту відповідно до моделі Р. Солоу?

Тестові завдання для перевірки знань

11.1. Економічне зростання – це збільшення:

- а) реального доходу в економіці;
- б) реального випуску у розрахунку на душу населення;
- в) номінального ВВП;
- г) вірні відповіді а), б).

11.2. Для виміру економічного зростання використовують показники:

- а) абсолютного приросту реального обсягу випуску в цілому;
- б) абсолютного приросту реального обсягу випуску на душу населення;
- в) відносного приросту номінального обсягу випуску в цілому або на душу населення;
- г) вірні відповіді а), б).

11.3. За типами економічного зростання розрізняють:

- а) екстенсивне та інтенсивне;
- б) стійке та нестабільне;
- в) коротко- та довгострокове;
- г) ринкове та адміністративне.

11.4. Фактори економічного зростання в теоріях економічного зростання класифікують на:

- а) динамічні та кон'юнктурні;
- б) ринкові та неринкові;
- в) фактори пропозиції, фактори попиту, фактори розподілу;
- г) екзогенні та ендогенні.

11.5. Теорії економічного зростання пояснюють:

- а) причини циклічності ринкової економіки;
- б) причини зміни національного доходу у часі, а також відмінності в цьому показнику між країнами;
- в) заходи держави по стимулюванню економічного зростання;
- г) причини, які стримують економічне зростання.

11.6. Відповідно до теорії Є. Домара:

- а) рівноважний темп приросту реального доходу неможливо забезпечити без участі держави;
- б) повна зайнятість є передумовою економічного зростання;
- в) існує рівноважний темп приросту реального доходу в економіці, при якому повністю використовуються наявні виробничі потужності;
- г) виробничі потужності використовуються нерационально.

11.7. Кейнсіанські моделі доходять висновку, що:

- а) збільшення чисельності населення – одна з причин безперервного економічного зростання в умовах рівноваги;
- б) при даних технічних умовах виробництва темпи економічного зростання визначаються величиною граничної схильності до заощадження, а динамічна рівновага може існувати в умовах неповної зайнятості;
- в) фактори виробництва є взаємозамінними, гранична продуктивність капіталу є спадною, віддача від масштабу є постійною;
- г) оптимальна норма нагромадження, що відповідає «золотому правилу» Е. Фелпса, забезпечує рівноважне економічне зростання із максимальним рівнем споживання.

11.8. Особливість моделі Р. Солоу полягає в тому, що:

- а) показники використовуються у розрахунку на 1 працівника;
- б) обсяг виробництва на 1 працівника залежить від кількості капіталу на 1 працівника;

в) МРК (гранична продуктивність капіталу) – величина постійна, а вибуття капіталу відсутнє;

г) вірні відповіді а), б).

11.9. Модель Р. Солоу прогнозує, що:

а) країни з більш високим приростом населення будуть мати більш високий рівень ВВП на душу населення;

б) збільшення чисельності населення стимулює зростання фондоозброєності;

в) країни з більш високим приростом населення будуть мати більш низький рівень ВВП на душу населення;

г) країни з низьким приростом населення будуть мати більш низький рівень ВВП на душу населення.

11.10. Умовою безперервного підвищення рівня життя в моделі Р. Солоу є:

а) незмінна фондоозброєність і випуск у розрахунку на 1 працівника;

б) збільшення чисельності населення;

в) відсутність амортизації;

г) технологічний прогрес.

Задача 11.1

У 2015 р. в країні А національний дохід становив 5000 гр. од., у 2016 р. – на 200 гр. од. більше. Визначте темпи економічного зростання в країні.

Задача 11.2

Виробнича функція економіки країни представлена як:

$$Y = A \times K^{0.4} \times N^{0.6},$$

де А – загальна продуктивність факторів виробництва. Визначте темпи зростання економіки, якщо капітал зростає з темпом 3%, зайнятість – 2% на рік, а загальна продуктивність факторів з темпом 1,5% на рік.

Задача 11.3

В економіці країни в перший рік було зайнято 10 млн осіб, продуктивність кожного становила 1000 гр. од. У другій рік кількість зайнятих не змінилася, але продуктивність праці кожного зросла на 50 гр. од. У третій рік в економіку залучили додатково 1

млн працівників, продуктивність праці яких становила 1050 гр. од на 1 працівника. Розрахуйте:

- а) обсяг ВВП по роках;
- б) приріст ВВП за рахунок інтенсивних та екстенсивних факторів.

Задача 11.4

За 2 роки ВВП збільшився з 2000 до 2300 млн гр. од. Чисельність населення змінилася за той же період з 50 до 60 млн осіб. Визначте, як змінилися ВВП та добробут населення.

Задача 11.5

За рік в країні кількість підприємств зросла з 180 до 252, продуктивність капіталу зросла з 100 до 110 гр. од. Визначте темпи приросту ВВП цієї країни.

Задача 11.6

Виробнича функція має вигляд $Y = A \times K^{0,3} \times N^{0,7}$, запас капіталу збільшився на 10 %, загальна продуктивність факторів виробництва – на 1,6 %. Визначити на скільки відсотків має зрости зайнятість (кількість умовних одиниць праці), щоб ВВП збільшився на 6 %.

Задача 11.7

ВВП країни становить 800 млрд гр. од, населення 40 млн осіб, вплив НТП становить 1,08. Обчислити приріст продуктивності праці під впливом НТП згідно з моделлю Солоу.

Задача 11.8

Економіка перебуває у стійкому стані і зростає з темпом 3,1 % на рік. При цьому темп зростання капіталу = 2,4 %, темп зростання населення = 1,3 %; частка капіталу у виробленому продукті = 0,5. Обчисліть темп приросту сукупної продуктивності факторів.

ТЕМА 12. МЕХАНІЗМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета заняття – надати знання про зовнішньоекономічні аспекти функціонування національної економіки, особливості макроекономічної політики у відкритій економіці.

План семінарського заняття

1. Теорії міжнародної торгівлі. Зовнішньоторговельна політика.
2. Платіжний баланс.
3. Валютний курс і фактори, що впливають на нього.
4. Макроекономічна політика у відкритій економіці. Модель Манделла-Флемінга.

***Ключові категорії:** платіжний баланс, зовнішньоторговельна політика, валютний курс, фіксований валютний курс, плаваючий валютний курс, модель Манделла-Флемінга.*

Контрольні запитання

1. Дайте визначення зовнішньоторговельної політики.
2. Назвіть основні напрями зовнішньоторговельної політики.
3. Дайте визначення поняттю «платіжний баланс».
4. Що таке валютний курс та які фактори на нього впливають?
5. Охарактеризуйте модель Манделла-Флемінга?
6. Від чого залежить ефективність бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики відповідно до моделі Манделла-Флемінга?

Тестові завдання для перевірки знань

12.1. Зовнішньоторговельна політика – це:

- а) заходи держави по обмеженню споживання імпоротної продукції;
- б) відносно самостійний напрям грошово-кредитної політики, пов'язаний з регулюванням обсягів зовнішньої торгівлі через податки, субсидії, прямі обмеження на експорт і імпорт;

в) відносно самостійний напрям бюджетно-податкової політики, пов'язаний з регулюванням обсягів зовнішньої торгівлі через податки, субсидії, прямі обмеження на експорт і імпорт;

г) незалежний та самостійний напрям економічної політики держави.

12.2. Платіжний баланс – це:

а) статистичний запис всіх економічних угод або зобов'язань, здійснених (або строк, по яких наступив) протягом певного відрізка часу (місяць, квартал, рік) між резидентами даної країни й резидентами будь-яких інших країн світу;

б) форма звітності підприємства, яке здійснює зовнішньоекономічну діяльність;

в) статистичний запис всіх економічних угод протягом даного періоду між резидентами країн, що звітують;

г) вірні відповіді а), в).

12.3. Модель Манделла-Флемінга використовується для аналізу:

а) функціонування великої відкритої економіки у довгостроковому періоді;

б) функціонування економіки у короткостроковому періоді і є модифікацією моделі IS-LM для малої відкритої економіки;

в) впливу грошово-кредитної та бюджетно-податкової політики на сукупний дохід у відкритій економіці;

г) вірні відповіді б), в).

12.4. До основних рівнянь моделі Манделла-Флемінга не належить:

а) $Y = C(Y - T) + I(r) + G + X_n(e)$;

б) $M/P = kY - hr$;

в) $r = r^*$;

г) $E_r = E_n P_d / P_f$.

12.5. Якщо IS і LM у моделі Манделла-Флемінга перетинаються вище кривої r^* (тобто внутрішня ставка відсотка перевищує світовий рівень), то:

а) активи даної країни стають більш привабливими для іноземців, оскільки мають більш високу прибутковість;

б) активи даної країни стають непривабливими для іноземців, оскільки мають меншу прибутковість;

- в) курс національної валюти даної країни знижується;
- г) національна валюта даної країни зазнає девальвації.

12.6. Подання моделі Манделла-Флемінга у координатах валютний курс (е) та дохід (Y) дозволяє:

- а) відобразити зв'язок динаміки обмінного курсу й змін в економічній політиці;
- б) описати наслідки фіскальної та грошової політики як в умовах плаваючого, так і фіксованого валютного курсу;
- в) проаналізувати динамку зайнятості у національній економіці;
- г) вірні відповіді а), б).

12.7. В умовах плаваючого валютного курсу фіскальна політика:

- а) виявляється неефективною;
- б) виявляється ефективною;
- в) страхує економіку від реальних шоків, пов'язаних, наприклад з різкою зміною обсягу інвестицій;
- г) вірні відповіді а), в).

12.8. Торговельна політика, спрямована на обмеження імпорту:

- а) ефективна в умовах плаваючого валютного курсу;
- б) відображається зрушенням вправо кривої IS;
- в) неефективна в умовах плаваючого обмінного курсу;
- г) вірні відповіді б), в).

12.9. В умовах фіксованого обмінного курсу грошово-кредитна політика може ефективно впливати на сукупний дохід якщо:

- а) в країні спостерігається економічне зростання;
- б) економіка країни перебуває у кризовому стані;
- в) вона здійснюється у формі девальвації або ревальвації;
- г) вона здійснюється у довгостроковому періоді.

12.10. Висновок з моделі Манделла-Флемінга полягає у наступному:

- а) ефективність економічної політики залежить від режиму валютного курсу;
- б) грошово-кредитна політика ефективна в умовах плаваючого валютного курсу;

- в) бюджетно-податкова і зовнішньоторговельна політика ефективні при фіксованому обмінному курсі;
- г) всі відповіді вірні.

Задача 12.1

Результати зовнішньоекономічної діяльності країни А характеризуються такими даними: 200 гр. од. – дивіденди і відсотки, виплачені іноземним інвесторам; 160 гр. од. – дивіденди і відсотки, отримані з-за кордону; 170 гр. од. – приплив капіталу; 160 гр. од. – відтік капіталу; 400 гр. од. – експорт товарів; 300 гр. од. – імпорт товарів; 70 гр. од. – купівля населенням іноземної валюти перед виїздом за кордон. Розрахувати стан платіжного балансу країни.

Задача 12.2

Заповнити таблицю 12.1, яка відображає показники платіжного балансу України у 3-4 кварталах 2018 р. (млн дол. США). Зробити висновки про стан платіжного балансу України у цей період.

Таблиця 12.1

Рахунок поточних операцій	-1023	-2883
** Баланс товарів та послуг	-3145	-4172
*** Експорт товарів та послуг	15975	14642
*** Імпорт товарів та послуг	19120	18814
*** Баланс товарів	-3765	-4521
**** Експорт товарів	11807	10328
**** Імпорт товарів	15572	14849
*** Баланс послуг	620	349
**** Експорт послуг	4168	4314
**** Імпорт послуг	3548	3965
** Баланс первинних доходів	1209	371
*** Надходження	3115	2942
*** Виплати	1906	2571
** Баланс вторинних доходів	913	918
*** Надходження	1257	1245
*** Виплати	344	327
* Рахунок операцій з капіталом	1	38
** Кредит	7	54
** Дебет	6	16

* Фінансовий рахунок	-982	-2 018
** Прямі інвестиції, активи	-11	5
** Прямі інвестиції, пасиви	826	430
** Портфельні інвестиції, активи	16	7
** Портфельні інвестиції, пасиви	1172	445
** Інші інвестиції, активи	-204	853
** Інші інвестиції, пасиви	2955	762
** Резервні активи	4170	-1246
*Помилки та упуущення		827

Задача 12.3

Використовуючи модель Манделла-Флемінга, зобразити графічно вплив стимулюючої бюджетно-податкової політики у малій відкритій економіці за умови фіксованого валютного курсу.

Задача 12.4

Модель Манделла-Флемінга представлена наступними рівняннями:

$$IS: Y = 400 + 3G - 2T + X_n - 200r$$

$$LM: Y - 200r = 200 + 2M/P$$

$$X_n = 200 - 100e$$

Світова ставка відсотка $r^* = 2$. В країні фіксований режим валютного курсу, який дорівнює 1.

Які при цьому будуть короткострокові рівноважні значення випуску, реальної ставки відсотка, чистого експорту, реального валютного курсу?

Якщо державні витрати зростуть до 150 гр. од., чому будуть дорівнювати нові короткострокові рівноважні значення випуску, реальної ставки відсотка, чистого експорту і пропозиції грошей?

Рекомендовані підручники та навчальні посібники для вивчення дисципліни «Макроекономіка»

1. Макро- та мікроекономіка [Електронний ресурс] : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, А. В. Литвиненко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, доцента М. А. Мащенко. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 214 с. <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27811/1/2021-%D0%B7%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%B3.%20%D1%80%D0%B5%D0%B4.%20%D0%9C%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C%20%D0%90.pdf>
2. Макроекономіка : підручник / М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. – 2-ге вид., переробл. Суми : Сумський державний університет, 2021. 307 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86041/3/Makarenko.pdf>
3. Мікро- та макроекономіка: [Електронний ресурс]: навчальний посібник для студентів освітнього ступеня – бакалавр, галузей знань – 07 Управління та адміністрування, 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальностей 075 Маркетинг, 281 Публічне управління та адміністрування, освітні програми – Промисловий маркетинг, Адміністративний менеджмент, Електронне урядування. / уклад. О.І. Андрусь. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 325 с. <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c47643b5-463e-4128-8977-e88f7b96f947/content>
4. Макроекономіка: базовий курс [Електронний ресурс] : навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] К. : ХНЕУ, 2016. 254 с. https://kneu.edu.ua/userfiles/Faculty_of_Economics_and_Administration/kmdy%20fetau/Publications/PosD196bnik_52012817_0329.pdf
5. Макроекономіка. Навч. Посібник / За ред.. Г. М. Пилипенко. – 3-тє вид. перероб. і доп. Д.: Національний гірничий університет, 2009. 193 с. <https://etop.nmu.org.ua/ua/books/Macroeconomics.pdf>
6. Архиреев С. И., Решетняк Н. Б., Волосникова Н. Н., Шибаева Н. В. Макроекономика: учеб.-метод. практикум. Харків: НТУ «ХПИ», 2007. 52 с.

7. Базилевич В.Д. Макроекономіка: підруч. для вузів. 3-є вид., випр. Київ : Знання, 2006. 624 с.
8. Онегіна В.М. Державне регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників. Київ : ІНЦ ІАЕ, 2007. 590 с.
9. Отрошко О.В. Основи економічної теорії: макроекономічний аспект: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 222 с.
10. Кривцов О.С., Бережний В.М., Онегіна В.М. Макроекономіка у запитаннях та відповідях: навч. посіб. Харків: Факт, 2003. 199 с.
11. Савченко А.Г. Макроекономіка: навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2001. 132 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МАКРОЕКОНОМІКА

Методичні вказівки
до проведення семінарських занять

**студентам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної та заочної форм навчання
економічних спеціальностей**

Формат 60×84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.
Ум. друк. арк.
Тираж 100 пр.

Відповідальний за випуск д.е.н., доц. Н.В. Шибаєва